

Günümüz Sırp Siyasetinde ‘Alternatif Sağ’

The ‘Alternative Right’ in Contemporary Serbian Politics

Tolga KARPUZ^{ID}

Öz

Sosyalist Yugoslavya’da Tito döneminde sınırlı etkiye sahip olan Sırp milliyetçiliği, Tito’nun ölümünden sonra yeniden yükselişe geçmiş ve Slobodan Milošević’in liderliğinde, Yugoslavya’nın dağılma sürecine kadar baskın bir ideoloji hâline gelmiştir. İç savaşla birlikte Piskopos Nikolaj Velimirović’in çizdiği geleneksel Sırp-Ortodoks milliyetçi çizgisi, sembolleri ve sloganlarıyla milliyetçi söylemin merkezine yerleşmiştir. Bu miras üzerine inşa edilen günümüz Sırp milliyetçiliği ise etnik milliyetçilik ve Ortodoks Muhafazarlık kadar LGBTQ+ ve Göçmen karşıtlığı, İslam düşmanlığı, Beyaz Avrupalı kimliğin savunulması, küresel düzene ve liberalizme tepkiselliğe de dayanmaktadır. Alternatif Sağ’a özgü bu yeni unsurlar içerisinde Beyaz Avrupalıların Müslümanlar ve göçmenler tarafından yerinden edileceğine dair aşırı sağ bir teori olan “The Great Replacement” (Büyük Yer Değiştirme) teorisi, Sırp milliyetçiliğinin eskiden beri savunduğu “*Sırp’ların İslam’a karşı Avrupa’nın bekçileri*” olduğu savıyla da uyum sağlamıştır. Bu etkileşim içerisinde Sırbistan’da arka arkaya kurulan Srpska Desnica, Dveri, Levijatan, Blood & Honour, Srpska Akcija ve Narodne Patrole gibi gruplar, iktidarda olan SNS (Sırp İlerleme Partisi) ve Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić ile kurdukları ilişki sayesinde etki alanlarını genişletmişlerdir. Alternatif Sağ düzlem, iç politikada olduğu kadar Sırp dış politikasına da belirli açılımlar sağlamıştır. Vučić ve Bosna Sırp Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Milorad Dodik, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupadaki Alternatif Sağ çevrelerden aldıkları destekle Kosova sorunu ve Bosnalı Sırp’ların Bosna Hersek devletinden ayrılma arayışlarında, 1990’ların aksine Atlantik ittifakının Sırp’lara karşı yekpare hareket etmesine engel olmuşlardır. Macaristan Başbakanı Viktor Orbán’ın Avrupa Birliği (AB)nin Dodik’e uygulayacağı yaptırımları engellemesi ve ABD başkanı Donald Trump’ın yakın ekibinin Kosova sorununda Sırp’lardan yana olan tavrı bu ulusötesi ilişkinin derinliğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sırp Milliyetçiliği, Alternatif Sağ, Ulusötesi Ağlar, Kimlik Siyaseti, Aşırı Sağ Hareketler.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, tkarpuz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1484-455X.

How to cite this article/Atf için: Karpuz, T. (2025). Günümüz Sırp Siyasetinde ‘Alternatif Sağ’. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 13(Özel Sayı), e229-247. DOI: 10.14782/marmarasbd.1675366

Abstract

Under Tito's rule in Socialist Yugoslavia, Serbian nationalism had limited influence. After Tito's death, however, it rose again and became dominant under Slobodan Milošević until the country's breakup. During the civil war, the traditional Serbian-Orthodox nationalist line, shaped by Bishop Nikolaj Velimirović, became central with its symbols and slogans. Modern Serbian nationalism, built on this legacy, draws not only on ethnic nationalism and Orthodox conservatism, but also incorporates key elements of the Alternative Right—such as anti-LGBTQ+ and anti-migrant sentiments, Islamophobia, defense of white European identity, and strong resistance to liberalism and the global order. One central theory is “The Great Replacement”, which claims white Europeans are being replaced by Muslims and migrants. This idea matches the older belief that Serbs are the “Guardians of Europe” against Islam. In this context, groups like Srpska Desnica, Dveri, Levijatan, and Narodne Patrole have grown stronger, helped by their ties to the ruling Serbian Progressive Party (SNS) and President Aleksandar Vučić. The Alternative Right has also shaped Serbia's foreign policy. Vučić and Republika Srpska leader Milorad Dodik gained support from far-right actors in the US and Europe. For instance, Hungary's Prime Minister Orbán blocked EU sanctions on Dodik, and Trump's key advisors supported Serbia in the Kosovo issue. These links show the global reach of the Alternative Right in Serbian politics today.

Keywords: Serbian Nationalism, Alternative Right, Transnational Networks, Identity Politics, Far-Right Movements.

1. Giriş

2019 yılında Avustralyalı Brenton Tarrant, Yeni Zelanda'nın Christchurch kentindeki Al Noor Camii ve Linwood İslam Merkezi'nde elli bir kişiyi katletti. Tarrant, tüfeğinin üzerine 18. Yüzyılda Osmanlılara karşı zaferler kazanmış Karadağlı halk kahramanları Bajo Pivljanin, Marko Miljanov Popović ve Novak Vujošević'in isimlerini kazıymıştı. Tarrant'ın silahında ayrıca “Ayasofya”, “Turkofagos” (Türk yiyici) ve “Remove Kebap” gibi esrarengiz ifadeler de yer alıyordu. Bosna Savaşı sırasında video kayda alınan ve sosyal medyada da erişilebilen bu isimdeki şarkı, Batı topraklarından Müslümanların uzaklaştırılmasını ima eden bir metafor olarak küresel aşırı sağcı çevreler arasında popüler hale gelmişti (Youtube, n.d.). Tarrant, Al Noor Camii'ne giderken bir sosyal medya uygulaması olan “Facebook Live” üzerinden yayınladığı yolculuğunda bu şarkıyı dinlerken duyulabiliyordu. Şarkı, 1993 yılında, Bosna-Hersek'teki savaş sırasında yazılmıştı ve Bosnalı Sırp lider Radovan Karadžić'e, “Ustaša”² ve “Türklere” karşı (Hırvatlara ve Boşnak Müslümanlara yönelik aşağılayıcı terimler) zafer kazandırması çağrısında bulunuyordu (Karcic & Hanson-Green, 2024, s. 16).

Yugoslavya iç savaşı sırasında Sırpların kullandığı, “Müslümanlara karşı Avrupa'yı savunma” vurgusu, 2000'li yılların başından itibaren özellikle sosyal medya üzerinden gelişen “Alternatif Sağ'ın Küresel İlişki Ağı”nın da kullandığı temel argümanlardan biri haline gelmiştir. Bu çalışma, geleneksel Sırp sağ ile son dönemde ortaya çıkan Alternatif Sağ unsurlar arasındaki etkileşimi incelemeyi hedeflemekte; bu bağlamda, küresel Alternatif Sağ ile etkileşim içinde şekillenen yeni siyasi yapıların ortaya çıkışını, bu yapıların iktidarla kurduğu ilişkileri ve Sırbistan ile Bosna Sırp Cumhuriyeti'nin “Ulusötesi Aşırı Sağ” ağlarıyla olan bağlarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

1 Ustaša, aşırı milliyetçi Hırvat hareketidir.

Çalışmada, Yugoslavya'nın dağılma döneminde Sırp milliyetçiliğinin yeniden doğuş sürecine ve sonrasında küresel bazda gelişen Alternatif Sağ ile etkileşimine değinilecek, daha sonra ortaya çıkan Alternatif Sağ grupların savunduğu temel ilkeler ve özellikle Avrupa ve ABD' deki Alternatif Sağ oluşumlar ile kurdukları ilişkileri üzerinde durulacaktır. Son olarak yakın dönem Sırp siyasetine damga vurmuş olan Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić ve Bosna-Hersek Sırp Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Milorad Dodik'in, Avrupa, Rusya ve ABD'deki Alternatif Sağ siyaset ile kurduğu ilişkiler ve Vučić'in Sırbistan'daki aşırı sağ gruplar ile geliştirdiği himaye ilişkisi irdelenerek bu ilişkiler ağının hem iç siyasal yapıya hem de bölgesel istikrara etkileri analiz edilecektir.

2. Sırp Milliyetçiliği Mirası ve Alternatif Sağ Dönüşüm

Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra Doğu Avrupa'yı etkisi altına alan "ulusal geçmişin yeniden yorumlanması" süreci, Sırp toplumunu da es geçmemiş ve Slobodan Milošević'in yarı-sosyalist rejimi boyunca çoğunlukla devletin resmi desteğinden yoksun olarak "Sırp Bilim ve Sanat Akademisi", "Sırp Yazarlar Birliği" gibi etkili milliyetçi kurumlar tarafından yürütülmüştür. Bu kurumlara çok sayıda kamuoyu figürü, sağcı siyasi örgütler ve yayınevleri de destek vermiş ve bu çabaların sonucunda özellikle II. Dünya Savaşı ile ilgili ülkenin ulusal tarih anlayışında önemli bir değişim meydana gelmiştir. Bu değişimde ülkenin en büyük ve en etkili dini kurumu olan Sırp Ortodoks Kilisesi, yani kendini milletin değerlerinin koruyucusu ve tarihinin başlıca yorumlayıcısı olarak tanımlayan kurum, belirleyici bir rol oynamıştır. 1991 yılından itibaren Sırp Ortodoks Kilise'sinin organizasyonunda Hırvat faşist Ustaşa rejimi tarafından öldürülen Sırpların mezarlarının yeniden açılarak dini törenle tekrar defnedilmesi, II. Dünya Savaşı sonrasında Nazi işbirlikçiliği suçuyla anılan ve Partizanlar tarafından idam edilen General Draža Mihailović ve tutuklu iken şüpheli bir intihar sonucu ölen General Milan Nedić gibi Sırp milliyetçi önderlerin kilisenin en önde gelen din adamları tarafından kutsanmaları bu değişimin en önemli örnekleri olarak görülebilir (Byford, 2008, s. 2-3). Buradan hareketle Sırp tarihsel hafızasının yeniden inşasında milliyetçi anlatılar ile dini otoritelerin öncü rolünün, ulusal kimliğin ideolojik temellerini güçlendiren temel dinamikler hâline geldiği söylenebilir.

Kilise, bunun dışında 1980'lerin sonunda "Kosova Mit"ini yeniden canlandırmış, 1389 yılında Osmanlılar ile yapılan savaşta öldürülen ve Sırp azizi olarak ilan edilmiş olan Prens Lazar'ın kutsal kalıntıları Sırbistan ve Bosna-Hersek'teki Ortodoks piskoposluklar arasında yoğun şekilde kamuoyuna duyurulan bir yolculuğa çıkarılmıştır. Kutsal Prens Lazar, Sırp şehitliğinin simgesi ve "Kutsal Sırbistan" ın hükümdarı olarak yüceltilirken Sırbistan da " *Haç ve vatan uğruna yaşayan ve ölen adil Sırplar için gökyüzünde ayrılmış bir krallık* " olarak tasvir edilmiştir (Byford, 2008, s. 99-100). Semboller üzerinden yeniden inşa edilen Sırp milliyetçiliğinin temelleri ideolojik anlamda 1930'larda oluşturulmuştur ve kurucusu, Sırp Ortodoks Kilisesi'nin bir piskoposu olan Nikola Velimirović olarak kabul edilir. Bu ideolojinin özünde Sırp milliyetçiliği ile Ortodoks ruhbanlığının birleşimi yani "Ulusun kutsallaştırılması" ve "Dinin ulusallaştırılması" yer alır. Bu anlayışta Sırp ulusu kutsallaşmış bir varlık haline gelirken, Ortodoksluk evrensel değil ulusal bir

din halini alır. Bu yaklaşımın sonucunda da ünlü milliyetçi ifade ortaya çıkmıştır “*Sırplar tanrısal bir halktır*” (Petrović & Ignjatijević, 2023, s. 10). Bir kült olarak Nikolaj Velimirović ve ideolojisinin Sırp siyasetindeki etkisini göstermek bakımından eski Başbakan Vojislav Koštunica’nın şu sözleri oldukça önemlidir “*O bizim önderimizdir. O, her zaman bizimleydi ve hep bizimle olacak.*” (Mladenov Jovanović, 2018, s. 485). Sırp milliyetçisi olmayan bir hukukçuya ait olan bu söylem, dinsel milliyetçiliğin siyasal alanda meşruiyet üretme kapasitesini ve ideolojik sürekliliği sağlama işlevini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

2000’li yılların başına kadar giderek gelişen geleneksel Sırp milliyetçiliğinin Alternatif Sağ ideolojiye dönüşümünde etkili olan faktörlerin başında “Avrupa’yı Savunma” vurgusu yer almaktadır. Bu söylem, Balkan milliyetçileri tarafından sıkça kullanılan retorik bir stratejidir. Bu strateji, Kosova Savaşı gibi kurucu ulusal mitleri birer medeniyetler çatışması olarak resmeder. Bu anlamda “millet” yalnızca kendisini değil, aynı zamanda “Avrupa” yı da temsil etmiş ve savunmuş olur. İkinci faktör ise özellikle Avrupalı olmayan göçmen tehlikesine karşılık öne sürülen “Beyaz milliyetçiliği”dir. Demografik değişimlerin ve özellikle beyaz nüfusun azalmasının, etno-milliyetçi bir yer değiştirmenin başlangıcı olduğu ve hatta bir tür “Beyaz Soykırımı”na yol açabileceğini savunan bu tezin Sırp milliyetçilerindeki karşılığı, Arnavutların ve diğer Müslüman toplulukların yüksek doğurganlık oranları sayesinde Sırpıların bilinçli ya da bilinçsiz olarak yerlerinden ettikleri hatta bazı Müslüman toplulukların ve onlara destek veren “Küreselciler”in Sırbistan’ı zayıflatmak amacıyla bu yer değiştirme sürecine daha agresif yöntemlerle, örneğin etnik temizlik ve soykırımla katkı sunduklarıdır (Kiper, 2021, s. 117-118). Küresel alternatif sağın İslamofobik söylemi de Sırp milliyetçiliğinin 1990’lardan bu yana kullandığı birçok mecaz ve temsil ile benzerlik göstermiştir. İslam, Batı ve Avrupa toplumu için varoluşsal bir tehdit olarak sunulurken, Müslüman kimliği modern ulusal kimlik ve siyasi aidiyetle doğası gereği bağdaşmayan bir yapı olarak kurgulanır. 11 Eylül terör saldırıları ve yirmi birinci yüzyıldaki diğer dikkat çeken İslamcı radikalizm örnekleri de bu tür söylemleri güçlendirmiş ve kalıcı hâle getirmiş, böylece korku ve güvensizlik ortamı yaratmıştır. Bu ortam, Müslümanların Batı’nın siyasi topluluklarından dışlanmasını kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda Sırp milliyetçi söylemindeki Boşnak algısı beklenmedik bir anda Avrupa’da hız kazanan aşırı sağ hareketlere ilham vererek İslam düşmanlığı ile özdeşleşen bir etki yaratmıştır.

2011’de gerçekleştirdiği terör saldırısından önce yayımladığı uzun manifestosunda, Anders Breivik, Sırp milliyetçi söyleminin bu yönünün ne denli cazip olduğunu açıkça ortaya koymuştur (BBC, 2011). Bosna soykırımı hakkında hayranlık ifadeleri kullanılan manifestoda, “Boşnaklar Kimdir?” ve “*Tarihsel Olarak Bosna Sırp Toprağıdır*” gibi bölümler yer alıyordu. Bu aşamada Bosna’daki müslümanların varlığına aşırı sağın yüklediği anlamdan kaynaklanan önemli bir vurgudan bahsetmek gerekir. Alternatif sağ retoriğin Boşnakların İslam’a mensup olmalarını yüzyıllardır yaşadıkları topraklar üzerindeki haklardan mahrum bırakmak için yeterli bir neden olarak gördüğü gözönüne alındığında, Batı ülkelerine çok daha yakın bir tarihte göç etmiş Müslüman toplulukların bu tür haklardan dışlanması kaçınılmaz bir sonuç olarak kabul edilmektedir (Karcic & Hanson-Green, 2024, s. 37).

Sırp Alternatif Sağ hareketler “Göçmen Sorunu”nu da “Büyük Yer Değiştirme Teorisi”² kapsamında ele almışlardır. Dveri hareketinin lideri Boško Obradović’e göre 2015 yılındaki mülteci krizi sırasında Aleksandar Vučić ile Angela Merkel arasında gizli bir anlaşma yapılmış, bu anlaşma da Sırbistan’ın farklı kültür ve inançlara sahip milyonlarca mülteciyi kabul etmesini zorunlu kılmıştır. Obradović, bu gelişmenin Sırp lar arasında zaten düşük olan doğum oranı sorununu daha da kötüleştireceğini savunmaktadır (Devic, 2021, s. 239). Mülteci düşmanlığının yanı sıra LGBT+ bireylere karşı düzenlenen saldırılar da Sırp Alternatif Sağ’ının karakteristik özelliklerinden biri haline gelmiştir. Sırp Ortodoks Kilisesinin de açık desteğiyle 2001 yılında Belgrad’da düzenlenmeye çalışılan ilk “Onur Yürüyüşü”, rahiplerin öncülüğündeki sağ gruplar tarafından dağıtılmış, birçok katılımcı dövülmüş ancak hiç kimse bu olaydan dolayı sorumlu tutulmamıştır. 2010 yılında ise kilise temsilcileri, Belgrad sokaklarında Onur Yürüyüşü katılımcılarını kovalayan aşırı sağcı aktivistlerin arasında görülmüş ve sonrasında yapılan eylemlere katılmışlardır. Bu saldırının siyasi arka planına dair birçok açıklama yapılmış olsa da yine de hiçbir soruşturma başlatılmamıştır (Dzombic, 2014, s. 108).

Tomic, Yugoslavya sonrası ortaya çıkan Sırp yeni sağına ilişkin analizinde diğer Avrupa milliyetçiliklerine benzer şekilde Sırp yeni sağının kendi ulusunu etnik anlamda saf bir topluluk olarak inşa etmeyi amaçladığını ileri sürer. Bu saflık, toplumdan ötekilerin dışlanmasıyla sağlanmalıdır. Ulus hem siyasal hem de bireysel düzeyde en yüksek öncelik olarak kabul edilir. Bu görüşe göre ulus doğal ve organik bir topluluktur ve etno-ulusal aidiyet hissi, kolektif kimliğin tek doğru ya da en önemli biçimi olarak kabul edilir. Ulus, her şeyden önce, sorgulanamaz bir gerçek olarak sunulur. Pek çok radikal sağ grubun dayandığı önemli bir unsur da dini anlatılardır. Bu açıdan din yalnızca ulusal miras olarak değil aynı zamanda ahlaki ve siyasal bir sistemin temeli olarak görülür. Kadınlar “İyi eş” olarak kocalarına itaat etmelidir. Eşcinsellik, bu anlayışta “Doğaya aykırı” veya “Günah” olarak kabul edilir. Kilise hiyerarşilerinden gelen bu homofobik mesajlar hem sözlü hem fiziksel şiddeti meşrulaştırır. Bu dünya görüşü aynı zamanda “Çürümüş Batı”nın temel değerlerine karşı çıkar ve bu görüşler genellikle antisemitizmle de örtüşür. Aynı anda tüm bu gruplar geleneksel ve/veya dini bir değer sistemi savunur. Sırbistan’daki Yeni Sağ, kendisini Hristiyan Ortodoksluğun savunucusu, kilise ile devletin uyum içinde olduğu bir rejimin destekçisi, Tanrı’ya adanmış bir ulusun temsilcisi, ataerkil ve korporatist bir düzenin savunucusu olarak görür. Bu idealler çoğu zaman anti-kapitalist, anti-küreselleşmeci ve anti-liberal söylemlerle birleştirilir (Tomić, 2013, s. 101). Bu bağlamda Sırp Yeni Sağ, etno-dinsel saflık ideali etrafında şekillenen, geleneksel değerleri yeniden üreten ve modernliğe karşı tepkisel bir siyasal kimlik projesi olarak değerlendirilebilir.

Sırbistan’daki aşırı sağın ve onun 2011 öncesindeki Avrupa’daki ortakları olan örgütler; türleri, yapıları ve ideolojik yakınlıkları temelinde açık bir şekilde ayrılmış durumdaydı. Sırbistan’daki ve Avrupa’daki bazı köklü partiler ve hareketler arasında bağlantılar buluns a da bu bağlantılar esas olarak 1990’lardan bu yana Sırbistan’daki aşırı sağın önde gelen temsilcisi olan Sırp Radikal

2 Büyük Yer Değiştirme Teorisi, Avrupalı olmayan göçmenlerin yüksek doğum oranlarıyla hızla çoğalırken, beyaz Avrupalı nüfusun düşük doğum oranlarının da etkisiyle her geçen gün azalacağını ve Avrupalı olmayan göçmenlerin beyaz Avrupalıların yerini alacağını öngören bir komplo teorisi.

Partisi etrafında toplanmıştı. Bu parti, Sırp aşırı milliyetçi örgütleri, Avrupa'daki milliyetçi partiler, Avrupa'daki faşist hareketler ve örgütler arasında ana bağlayıcı işlevi görüyordu. Rutin bir şekilde varlığını sürdüren bu ağın yapısı, göçmen karşıtı hareketlerin ortaya çıkmasıyla değişmeye başladı. İlk olarak Facebook sayfası olarak ortaya çıkıp Avrupa'daki aşırı sağ aktörleri Belgrad'a davet ederek ortak etkinlik ve tartışmalar düzenleyen iki özel göçmen karşıtı çevrim içi hareket; "Anti-İmigracija" (Göçmen Karşıtlığı Girişimi) ve "Generacija Identiteta" (Kimlik Nesli) bu alanda öncülük yapmıştır. Anti-İmigracija, Sırp Radikal Partisi gençlik kollarında yer alan bir kişi tarafından yönetilen bir Facebook sayfası idi. Bu kişi, göçmen karşıtı faaliyetlerinin kişisel düzeyde yürütüldüğünü ve parti faaliyetlerinden bağımsız olduğunu vurgulamakla birlikte, partinin bu faaliyetlerin farkında olduğunu, konuşmaların ve kamuya açık etkinliklerin içeriğini aktif olarak denetlediğini belirtmektedir. Sayfa, yalnızca Sırbistan'daki yerel topluluklarda değil, aynı zamanda Avrupa'daki şehirlerde ve kasabalarda meydana gelen olaylara ilişkin haberleri toplayıp yaymak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Sayfanın amacı, göçün sonuçları ve çok sayıda göçmenin bir ülke üzerindeki etkileri konusunda farkındalık yaratmaktır (Lažetić , 2018, s. 52).

Sosyal medya, hem özerk bir sanal alan oluşturması hem de yasa dışı materyallerin barındırıldığı bir depo işlevi görmesi açısından aşırı sağ içinde iletişimi ve örgütlenmeyi kolaylaştıran önemli bir araç olarak görülmektedir. Özellikle şok edici ve sansasyonel içeriklerin algoritma destekli olarak yaygınlaştırılması, mesajların basitleştirilmesi ve görsel/duygusal özetlere indirgenmesi son derece etkili olmuş, "viralite" gerçeğin yerini almış ve alternatif gerçekler ile sahte haberlerin yayılmasını teşvik etmiştir (Ristić, 2024, s. 742). Sırp aşırı sağ hareketleri – gerek siyasi partiler gerekse radikal gruplar – Batılı aşırı sağ yapılarla ideolojik ve örgütsel bağlar geliştirmiştir. Örneğin Srpska Desnica, Avrupa'daki aşırı sağcıların şemsiye yapısı olan "Alliance for Peace and Freedom" (Barış ve Özgürlük İttifakı) ağına katılmış; Almanya'daki AfD ise 2017 seçimlerinde Dveri lideri Boško Obradović'e açık destek vermiştir. Sırbistan; Nicholas Griffin, Jim Dawson, Arnaud Gouillon ve Robert Rundo gibi Batılı aşırı sağ figürlerce "ilham verici" bir ülke olarak görülmüş, bu çerçevede karşılıklı ziyaretler, etkinlikler, sosyal medya kampanyaları ve lojistik iş birlikleri gerçekleşmiştir. Petrović ve Ignjatijević'e göre, bu ilişkilerin merkezinde Kosova anlatısı yer almaktadır: Sırp tarafı bu meseleyi uluslararası müttefikleri nezdinde meşruiyet aracı olarak kullanırken, aşırı sağcı gruplar ise Kosova'yı "Büyük Yer Değiştirme" teorisinin örnek vakası olarak sunmakta ve Avrupa'daki Müslüman göçmen karşıtlığına ideolojik zemin sağlamaktadır.

Bu noktada, ulusötesi aşırı sağ iş birliklerinin yalnızca stratejik ve operasyonel düzeyde değil, aynı zamanda ideolojik düzlemde de ortaklaştığı görülmektedir. Bu çalışmanın devamında, ülkedeki alternatif sağ hareketlerin örgütlenme biçimleri, ideolojik yönelimleri ve yerel-ulusötesi bağlantıları hem tarihsel gelişim süreci hem de güncel siyasal bağlam içinde sistematik biçimde ele alınacaktır.

3. Sırbistan'da Alternatif Sağ Yapılar

3.1. Dveri (Kapılar)

Hareket, faaliyetlerine ilk olarak 27 Ocak 1999 tarihinde Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesi bünyesinde, Sırp dili üzerine yoğunlaşan ve ulusalcı görüşlere sahip bir grup öğrenci tarafından çıkarılan “Dveri Srpske” (Sırp Kapıları) adlı dergiyle başlamıştır. Zamanla politik bir harekete dönüşen Dveri, mesajını yaymak amacıyla çeşitli yayınlar ve tartışma etkinlikleri düzenlemiş, Sırp Ortodoks Kilisesi ile yakın ilişkiler geliştirmiştir. Hareketin temel ilkeleri arasında Avrupa Birliği'ne entegrasyona karşıtlık, Putin liderliğindeki Rusya'ya duyulan hayranlık, Ortodoks ruhban milliyetçiliği, aile değerlerine yapılan vurgu ve zamanla antisemitizmin yerini alan homofobi gibi unsurlar öne çıkmaktadır. 2013 yılı itibarıyla seçimlere katılabilecek düzeye ulaşan Dveri, aynı yıl girdiği ilk seçimde %5 barajını aşamamış (%4,35) fakat bazı yerel yönetimlerde temsil imkânı bulmuştur (Mladenov Jovanović, 2018, s. 484-485). 2016 yılında ise Demokratik Sırbistan Partisi (DSS) ile oluşturduğu “Vatansever Blok İttifakı”yla %5 oy alarak mecliste 7 sandalye kazanan Dveri'nin dış ilişkileri de dikkat çekicidir: Parti yöneticilerinden Dragana Trifković, Moskova ve Berlin'deki temaslarını sürdürmüş, Almanya'daki AfD Milletvekili Markus Frohnmaier ile birlikte “Alman Avrasya Çalışmaları Merkezi”nin kurucuları arasında yer almıştır. AfD'nin gençlik kolu olan “Almanya İçin Genç Alternatif”in eski başkanı da olan Frohnmaier, partinin Sırbistan'la temaslarını derinleştirmiştir. 2016 yılında partiye katılan Dveri lideri Boško Obradović, 2017'den itibaren AfD'yi düzenli olarak ziyaret etmiş ve aynı yıl Baden-Württemberg Eyalet Parlamentosu'nda AfD'nin önde gelen isimlerinden Jörg Meuthen ile yaptığı görüşmede kendisini “*Sırp AfD'sinden geliyorum*” sözleriyle tanıtmıştır. İki hareket arasında kabul edilen ortak temalar arasında aile değerleri, Brüksel karşıtlığı, sınır koruması ve göçmen krizi gibi meseleler öne çıkmaktadır. 2020 yılında Almanya'ya yaptıkları ziyarette ise Obradović, Hristiyan vatanın savunulması mesajı verdiklerini ve AfD'nin Kosova ile ilgili Sırbistan yanlısı tutumu ile 1999 NATO müdahalesine yönelik eleştirilerini memnuniyetle karşıladıklarını ifade etmiştir (Jacobin, 2021).

3.2. Narodne Patrole (Halk Devriyeleri)

Narodne Patrole (Halk Devriyeleri), Sırbistan'da göçmen ve mültecilere karşı protestoların yoğunlaştığı 2020 yılı başlarında dikkat çeken, gayriresmî ve militan nitelikte bir göçmen karşıtı harekettir. Ülke genelindeki birçok şehirde faaliyet gösteren bu yapı, Telegram hesapları üzerinden yaklaşık 8.000 kişilik bir kitleye ulaşmaktadır. Grubun üyeleri, göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde sokak devriyeleri gerçekleştirerek hukuk dışı yöntemlerle müdahalelerde bulunmakta; göçmenlerin bulundukları alanları terk etmemeleri yönünde tehditlerde bulunmaktadır. Mart 2022'de Subotica'da “*Subotica sokaklarını yeniden güvenli hale getirin*” başlığıyla düzenlenen bir protestoda polis müdahalesi sayesinde çatışma çıkması engellenmiştir. Bu eylemde, hareketin lideri Damnjan Knežević ön saflarda yer almıştır. Narodne Patrole yalnızca göçmenleri değil,

onlara yardım eden bireyleri de hedef almakta; Sombor'da göçmenlere konaklama sağlayan kişilerin fotoğrafları ve kişisel bilgileri sokaklara asılarak fişleme yöntemlerine başvurulmaktadır. Damnjan Knežević'in geçmişinde "Zavetnici" adlı aşırı sağcı siyasi partinin kurucularından biri olması ve 2020 ile 2023 yıllarında gözaltına alınmasına sebep olan eylemleri, hareketin radikal yönelimine işaret etmektedir. Öte yandan, grup yalnızca yerel dinamiklerle değil, aynı zamanda küresel güç ağlarıyla da ilişkili bir konumda bulunmaktadır. Petrović'e göre, Narodne Patrole; Göçmen karşıtlığı, Batı karşıtlığı, anti-LGBT+ duruşu ve beyaz Hristiyan Avrupa savunusu gibi temalar üzerinden Rus aşırı sağıyla ideolojik bir yakınlık kurmuş, Kremlin yanlısı medya kuruluşlarının ilgisini çekerek propaganda faaliyetlerinde görünürlük kazanmıştır. Özellikle "Russia Today"⁴ gibi platformların desteğiyle içeride ve dışarıda geniş bir etki alanı yaratmaya çalışan grup, Rusya'yı üç kez ziyaret etmiş ve bu ziyaretler aracılığıyla Sırp kamuoyuna jeopolitik mesajlar vermeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda Narodne Patrole, yalnızca aşırı sağcı bir hareket olarak değil, aynı zamanda Rusya'nın Batı Balkanlar'daki hibrit etki araçlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Petrović, 2024, s. 89)

3.3. Srpska Desnica (Sırp Sağı)

Önceleri "1389 hareketi" lideri olan Miša Vacić'in öncülüğünde kurulan "Srpska Desnica" (Sırp Sağı) hareketi, siyasi programlarının temelini dört ana başlıkta özetlemektedir: Gelenekçilik, Vatanseverlik, Sağlıklı toplum ve Birlik, Avrasya entegrasyonu. Hareket, "Gelenekçilik" ilkesiyle toplumsal düzenin temel ölçütü olarak geleneklere bağlı kalmayı savunur. Bu ilkeyle "Ulusal kimliğin kaybı" na karşı bir duruş olarak; ataerkil toplum yapısı, Ortodoks Hristiyan inancı, kimliği koruyan kurumlara (kahraman figürü, baba figürü, anne, aile, ordu, çalışma, ev sahibi, otorite ilkesi, toplumsal hiyerarşi, monarşi ilkesi) saygı ve bunların korunması amaçlanmaktadır. "Vatanseverlik" ilkesi, "aile, gelenek, birey ve toplum davranışı, toplumsal yapılar, dil, alfabe, sanayi, semboller, siyasi yaşam, teori, bilgi ve kültür" gibi kavramları kapsarken kısaca "Birlik" olarak tanımlanan üçüncü ilke Ortodoksluktan beslenmektedir. Son olarak Avrasya entegrasyonu ilkesi ile Sırbistan'ın Atlantik eksenli devletler grubuna değil, merkezinde Rusya'nın bulunduğu Avrasya'ya organik olarak ait olduğu savunulmaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda belirgin bir Batı karşıtlığını da yansıtmaktadır (Mladenov Jovanović, 2020b, s. 92). Srpska Desnica, Avrupa'daki aşırı sağcıları bir araya getiren siyasi bir çatı örgütü olan "Barış ve Özgürlük İttifakı"na katılmış ve çeşitli etkinlik ve faaliyetlere de iştirak etmişlerdir. (Petrović & Ignjatijević, 2023, s. 16).

3.4. Levijatan

Pokret Levijatan (Levijatan Hareketi) ,2015 yılında Belgrad'da yalnızca hayvanları koruma hedefiyle kurulmuş ve bu nedenle tüm bölgede büyük popülerite kazanmıştır (örneğin, hareketin Facebook sayfasının 200.000 takipçisi vardır). Ancak zamanla bu çerçevenin dışına çıkarak özellikle göçmenlere, Romanlara ve Arnavutlara yönelik birçok eylem gerçekleştirmiştir.

3 Russia Today, Rus devleti tarafından finanse edilen ve küresel ölçekte yayın yapan uluslararası bir haber kanalıdır.

Hareketin üyeleri arasında eski Neonazi grupların mensupları bulunmakta, hareketin lideri Pavle Bihalji ise sosyal medyada açıkça Avrupadaki Neonazilere destek vermekte ve üstü kapalı Nazi ikonografisi kullanmaktadır. Bihalji Twitter hesabında, Eylül 2020'de hapishanede öldürülen Rus Neonazi Maksim Tesak Martsinkevich'e övgüde bulunarak Martsinkevich'in çalışmalarının desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bihalji, sık sık eski "Ulusal Uyum" (Nacionalni Stroj) lideri Goran Davidović'in ve diğer aşırı sağcı isimlerin görüşlerini paylaşmaktadır. 2020 yılı boyunca hareketin Sırbistan'da gerçekleştirdiği birçok şiddet vakası kaydedilmiştir. Bu şiddet yalnızca göçmenlerle sınırlı kalmamış, bireysel Sırp vatandaşlarına da yönelmiştir. Haziran 2020'deki parlamento seçimlerinde, Levijatan Hareketi, aşı karşıtı "Sırbistan İçin Yaşıyorum" (Živim za Srbiju) adlı örgütle birlikte bir liste çıkararak seçimlere katılmıştır. Bu liste yalnızca 22.691 oy (%0,72) almıştır (Dzihic, 2023, s. 12-13).

Levijatan hareketi özellikle göçmenlere, Romanlara, LGBT+ bireylere ve insan hakları örgütlerine karşı nefret söylemleri ve fiili eylemleriyle dikkat çekmektedir. Bunlar arasında; ev sahipliğini soykırım inkârcısı ve savaş suçlusu kişilerin yaptığı ve 2020 yılının şubat ayında düzenlenen bir imza gününde insan hakları aktivistlerinin saldırıya uğrayıp mekândan zorla çıkarılması, bir Levijatan üyesi tarafından göçmen kampı üzerine araba sürülmek suretiyle saldırıda bulunulması ve çeşitli zamanlarda Roman aktivist, politikacı ve ailelere yapılan saldırılar bulunmaktadır (Bellingcat, 2020).

3.5. Srpska Akcija (Sırp Eylemi)

Srpska Akcija'nın programı ve ideolojisi, başından itibaren mücadeleci bir çizgiyi ve Ortodoksluk vurgusunu merkeze almıştır. Kendilerini Ortodoks Sırp vatanseverlerin ortak seferberliği olarak tanımlayan grup, misyonunu "*Bugünkü Sırp'larda Ortodoks inancının yeniden canlandırılması ve Sırp halkının hayatta kalma mücadelesinde ısrarcı olmak*" şeklinde özetlemekte ve görkemli atalarının ideallerine dönüşü amaçladığını ifade etmektedir. Bu doğrultuda hareket, devletin "Büyük Sırbistan" idealine uygun olarak Kosova ve Metohija dahil olmak üzere günümüz Sırbistan'ı, Karadağ, Krajina (Slavonya ve Dalmaçya ile birlikte), Bosna, Hersek ve Makedonya'yı kapsayan bir toprak parçası üzerinde yeniden örgütlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu söylem, Sırp aşırı sağında dahi nadiren bu denli açıkça dillendirilen ütöpik bir hedefe karşılık gelmektedir (Mladenov Jovanović, 2020b, s. 91). Srpska Akcija, aynı zamanda Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'daki Neonazi hareketler ve aşırı sağ partilerle bağlantılı uluslararası bir ağın parçası olarak tanımlanmaktadır (Bakic, 2013, s. 5). Hareket, bu çerçevede "Romanya Yeni Sağ", "Yunan Altın Şafak Hareketi" ve Polonyalı radikal sağ gruplarla doğrudan ilişkiler kurmuş; 2021 yılında Belgrad'daki Ukrayna Büyükelçiliği önünde, Rusya merkezli aşırı milliyetçi "Rus İmparatorluk Hareketi" ile birlikte düzenlenen bir gösteriye katılmıştır. Grup üyelerinin, ABD tarafından terör örgütü ilan edilen bu hareketin militan kolu olan "İmparatorluk Lejyonu"nun tesislerine 2022 yılında yaptıkları ziyaret, Srpska Akcija'nın yalnızca ideolojik değil, aynı zamanda örgütsel ve lojistik düzeyde de ulusötesi bağlantılar kurduğunu göstermektedir. Örgütün üyelerinden Stefan Hadži Antonović ve Stefan Simić'in Ukrayna'da savaşan Rusya yanlısı milisler

arasında yer aldıkları, Ukrayna'nın resmi kaynaklarından biri olan Myrotvorets tarafından rapor edilmiştir. Ayrıca grubun bayrağı, Doğu Ukrayna'da Rusya adına savaşan paramiliter birliklerin sembolleri arasında tespit edilmiştir.

3.6. Blood & Honour

Eski Yugoslavya'da kurulan ilk Neonazi örgütlerden biri, 1990'ların başında Sırbistan'da yapılan ve 25 Haziran 1995 tarihini resmî kuruluş günü olarak benimseyen "Blood & Honour"un bölgesel koludur. Tomić'e göre, örgütün Slovenya'nın Ljubljana ve Maribor şehirlerinde başlayan ilk hücreleri, 2004 yılında Hırvatistan'da Pula, Rijeka ve Zagreb'de "Haçlı Birliği" adlı grupla birlikte gelişmiş; Sırbistan'daki yapılanması ise Belgrad, Šabac, Novi Sad, Niš, Smederevo, Jagodina, Kikinda, Sombor ve Zrenjanin gibi şehirlerde örgütlenmiştir. Yapılanmanın ilk faaliyetleri, yerli ve uluslararası grupların katılımıyla organize edilen müzik konserleri ve yayın etkinlikleri olmuş; günümüzde ise "Krv i čast" (Kan ve Onur) adlı dergi ile çeşitli fanzinler ve propaganda materyalleri üzerinden faaliyetlerini sürdürmektedir. Kamusal eylemleri genellikle Romanlar, anti-faşist aktivistler ve diğer azınlıklara karşı fiziksel şiddet olaylarıyla sınırlı kalan örgüt, aynı zamanda Avrupa'daki beyaz üstünlükçü Neonazi ağlarla doğrudan bağlantı kurarak ulusötesi bir radikal sağ militan ağın parçası hâline gelmiştir ancak grubunun etkin yapılanmalarından biri Sırbistan'daki organizasyon olarak kabul edilmektedir (Tomić, 2013, s. 107). Diğer yandan Dzihic ve Kukić, Bosna-Hersek'teki şiddet yanlısı aşırı sağ ideolojik yelpazede Neonazi ideolojisini açıkça savunan örgütler arasında "Bosnian Movement of National Pride" ve "Skinheads Mostar" gibi yapılar ile birlikte "Blood & Honour" ve onun silahlı kolu olarak bilinen "Combat 18"i göstermektedir (Buljubašić, 2022, s. 6). Görüldüğü üzere sayı ve etki olarak küçük olmakla birlikte Blood & Honour'un hem yerel hem de yurt dışındaki yaygınlığı bu yapıyı Sırp alternatif sağının önemli aktörlerinden biri olarak konumlandırmaktadır.

4. Yerel Himayeden Küresel İlişkilere: Vučić, Dodik ve Ulusötesi Alternatif Sağ

4.1. Aleksandar Vučić ve Alternatif Sağ: Yerel Himaye Pratiklerinden Küresel Ağlara

Sırp devletinin milliyetçi ve aşırı sağ gruplarla ilişkisi tarihsel olarak faydacı ve hoşgörülü bir çizgide ilerlemiştir. Örneğin Sırbistan Anayasa Mahkemesi "Nacionalni Stroj" ve "Obraz" gibi grupları yasaklamış olsa da benzer çizgideki "SNP 1389" ve "SNP Naši" hakkında aynı kararı vermekten kaçınmıştır. Petrović ve Ignjatijević'e göre geleneksel olarak aşırı sağ himaye eden bu politikadaki dönüşüm Aleksandar Vučić liderliğindeki Sırp İlerleme Partisi (SNS) 2012'de iktidara gelmesiyle yaşanmıştır. Bu andan itibaren aşırı sağ gruplar iktidarın araçsal bir uzantısına dönüşmüş ve hem muhafazakâr seçmeni konsolide etmekte hem de Sırbistan'ın Rusya ile bağlarını gerekçelendirmek için kullanılmıştır (Petrović & Ignjatijević, 2023, s. 25). Bu gruplar, göçmen karşıtı kampanyalar, dinî protestolar ve Onur Yürüyüşü karşıtı gösteriler gibi etkinliklerde aktif rol almış, aynı zamanda Ukrayna'daki Rus paramiliter unsurlar ve "Wagner Grubu" ile bağlantılar

kurmuştur. Bu süreçte ortaya çıkan bazı istisnai durumlar örneğin Damnjan Knežević'in 2023'teki tutuklanması, bu ağın rejimle olan yakın ilişkisine dair kamu algısını değiştirememiştir (Tepšić & Džuverović, 2024, s. 42-43). Bu dönüşüm halen etkisini korumakta ve Sırbistan'daki aşırı sağ hareketler, marjinal gruplar olmaktan çıkarak siyasal iktidarla stratejik ortaklıklar kuran ve devlet-toplum ilişkisini etkileyen aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Radio Free Europe" (Özgür Avrupa Radyosu) 1 Temmuz 2024 tarihli haberinde 2023 yılında devlet bütçesinden çekilen binlerce avroluk ödeneğin Başkan Aleksandar Vučić'in SNS ile bağlantılı bazı sağcı örgütlerin ticari banka hesaplarına tekrar tekrar aktarıldığını ileri sürerken buna kaynak olarak Sırbistan Sayıştay Kurumu'nun, hükümete bağlı "Diaspora ile İş Birliği Dairesi"nin faaliyetlerine ilişkin raporunu göstermiştir. Haberde, "Devlet Bütçe Yasası"na göre yapılan tüm ödemelerin ve harcamaların izlenmesini mümkün kılmak amacıyla "Hazine İdaresi" hesaplarına yönlendirilmesi gerektiği hatırlatılırken söz konusu tartışmalı ödemelerin, sosyal medyada aşırı milliyetçilik yayan bazı kuruluşlara ve mali kayıtlarını açıklamayı reddettiği için halihazırda denetim altına alınan derneklere yapıldığı belirtilmiştir (Betabriefing, 2024). Vučić'in aşırı sağ ile kurduğu ilişkiye dair öne sürülen tezlerden biri de "Siyasi Korkuluk" kullanması yani aşırı sağ figürlerle ortak çalışarak kendisini daha makul bir seçenek olarak sunmasıdır. Buna örnek olarak Macaristan'da Başbakan Viktor Orbán'ın partisi Fidesz'in⁵ kendi "korkuluğu" olan aşırı sağcı Jobbik ile birlikte etkili bir şekilde çalışması ya da Putin'in Rusya'da Vladimir Jirinovski ile kurduğu ilişki gösterilmektedir. Bu teze göre Jirinovski ve Jobbik, siyasi aşırılıklarıyla tanınan figürler olarak, Putin'i ve Orbán'ı daha makul seçenekler olarak gösterme işlevi görmektedir. Sırbistan'da ise söz konusu figür Vučić'in korkuluğu Srpska Desnica'nın lideri Miša Vacić'tir. Buna göre Vacić, hükümetin düşündüğü ama söylemeye cesaret edemediği şeyleri söylerken bunun karşılığında şüpheli yollardan elde ettiği kaynaklara ve hükümet tarafından kendisine sunulan medya alanına sahip olmuştur (Mladenov Jovanović, 2020a, s. 19).

Vučić'in dış politikada ulusötesi Alternatif sağ ile kurduğu ilişkiyi incelemeyi önce belirtmesi gereken ilk husus Vučić ve SNS' nin dış politikasının parolası olan "Sırp dünyası" kavramıdır. Vučić yönetiminde İçişleri bakanlığı ve İstihbarat Servisi başkanlığı da yapmış olan Aleksandar Vulin'in ortaya attığı bu kavram, etnik Rusları ve Rusça konuşan toplulukları yurtdışında kültürel, siyasi veya askerî yollarla birleştirmeyi ve korumayı amaçlayan Moskova'nın "Rus dünyası" (Russkiy mir) anlayışıyla benzerlik taşımaktadır. Sırp dış politikasında son döneme damgasını vuran üç kritik gelişme, "Sırp dünyası" hedefi ile örtüşmektedir. Bu gelişmeler; Dodik ve Bosna Sırp Cumhuriyeti'ndeki diğer liderlerin, Bosna Hersek devletini feshetmeye yönelik girişimleri, Sırbistan'ın, Kosova'nın kuzeyine yönelik tekrar eden ve şiddeti giderek artan faaliyetleri ve Sırbistan'ın yayılmacı hedeflerini resmileştiren "Tüm Sırp'ların Meclisi" (All-Serb assembly) bildirgesidir (European Council on Foreign Relations, 2024). Aleksandar Vučić'in bu hedefe yürürken izlemeye çalıştığı dengeli dış politikanın önemli sac ayaklarından biri Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin iken diğer iki önemli figür de Macaristan Başbakanı Viktor Orbán ve ABD Başkanı Donald Trump'tır. Aynı zamanda yürütülen bu dış politikadaki tamamlayıcı

4 Fidesz: Macaristan'da Viktor Orbán'ın liderliğini yaptığı otoriter eğilimleri ve sağ-popülist politikalarıyla öne çıkan milliyetçi muhafazakâr bir parti.

figür de Bosna Hersek Sırp Cumhuriyeti Başkanı Milorad Dodik'tir. Orbán, Vučić ve Dodik; Rusya ve Çin'e bakışlarından, Donald Trump'ın Beyaz Saray'a dönüşüne dair beklentilerine kadar birçok konuda pozisyonlarını büyük ölçüde örtüştürmüştür (RUSI, 2024). Donald Trump'ın Beyaz Saray'dan ayrılmasının ardından Viktor Orbán ile temaslarını sürdürdüğü ve 2024 yılı içinde Trump'la Mar-a-Lago'da iki kez bir araya geldiği bilinmektedir. Trump-Orbán eksenindeki bu yakınlık, Batı Balkanlar'a da yansımaktadır. Özellikle Orbán'ın, Milorad Dodik'in Bosna Hersek'ten ayrılma yönündeki politikalarına açık destek vermesi ve Kasım 2021'de Banja Luka'ya giderek Sırp Cumhuriyeti Meclisi'nin kararını desteklemesi bu çerçevede değerlendirilebilir. Almanya'nın yaptırım girişimlerini engelleyen Orbán'ın bu hamlesi, bölgedeki statükoyu doğrudan etkileyen bir siyasi pozisyon olarak öne çıkmıştır. Öte yandan, Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton'un Sırbistan-Kosova toprak takasına yönelik olumlu yaklaşımı ve Kosova temsilcisi Richard Grenell'in 2020'deki ABD askerî desteğini Kosova'dan çekme tehdidi, Batı Balkanlar'daki siyasi denklemleri doğrudan etkilemiştir. Nitekim bu süreç, Kosova Başbakanı Albin Kurti'nin ilk hükümetinin düşmesinde belirleyici olmuştur (European Council on Foreign Relations, 2024). Trump'ın yakın çalışma ekibinde bulunan Grenell, ABD'nin Balkan politikası açısından oldukça dikkat çeken aşırı sağ eğilimli figürdür. Grenell Almanya'da büyükelçilik yaptığı dönemde aşırı sağcı yayın organı Breitbart'a verdiği demeçte *"Büyükelçilik görevlerinden birinin Avrupa'daki diğer muhafazakârları güçlendirmek"* olduğunu söyleyerek Almanya'nın tepkisini çekmiş ve bu açıklama, bazı çevreler tarafından aşırı sağcı AfD partisine zımni bir destek olarak değerlendirilmiştir (The Guardian, 2024). Grenell'in Sırp yetkililerle olan ilişkisinin niteliği, 2023 yılında Sırbistan Cumhurbaşkanı tarafından kendisine birinci sınıf "Sırbistan Bayrağı Nişanı" verilmiş olmasından da anlaşılabilir. Ekim 2019'da Trump tarafından "Sırbistan ile Kosova arasındaki Barış Müzakereleri Özel Başkanlık Temsilcisi" olarak atanan Grenell, Avrupa'daki diplomatik çevrelerde müzakereler boyunca Sırbistan tarafını kayırdığı düşünülen biri olarak algılanmış ve bunun somut bir göstergesi olarak Kosova Başbakanı Albin Kurti'ye, Sırp ürünlerine uygulanan tarifeleri kaldırması için baskı yapmıştır (N1info, 2024). Grenell ile ilgili ilginç bir iddia da Nisan 2024'te Politico dergisi tarafından ortaya atılmıştır. Politico, haberinde Vučić'in 1999'daki NATO hava saldırısında yıkılan Belgrad'daki Yugoslavya Genelkurmay Başkanlığı binasını, eski Başkan Trump'ın damadı Jared Kushner ve Richard Grenell'e bağlı bir yatırım şirketine vermeye istekli olduğunu ileri sürmüştür (BGNES, 2025).

4.2. Milorad Dodik'in Küresel Alternatif Sağ ile Siyasal Zemin Arayışı

Bosna Sırp liderliği, uzun zamandır sağ popülistlerle yakınlık kurmayı öncelikli hedef haline getirmiştir. Bu amaçla Bosna Sırp Cumhuriyeti Başkanı Milorad Dodik, daha önce birçok kez Fransız aşırı sağcı bir parti olan "Ulusal Birlik" üyeleriyle ve yine aşırı sağcı Avusturya Özgürlük Partisi'nin lideri Heinz Christian Strache ile görüşmüş ve sonraki süreçte Strache, Dodik'in Sırp Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı hedefini açıkça desteklemiştir. Aynı zamanda Rusya'yı en önemli müttefiki olarak gören Dodik bu politikanın gereği olarak uzun süre ABD'nin karşısında yer almıştır. Ancak ABD ile ilişkilerde denklemleri değiştiren kişi Alternatif Sağ'ın önemli figürlerinden Steve Bannon olmuştur. Soros vakıflarına karşı Brüksel merkezli "The Movement" vakfını

kurmuş olan Steve Bannon, The Daily Beast'te verdiği bir röportajda “*Sağ popülist milliyetçilik yaşanacak olan şeydir. Gelecekte hükmeden ideoloji bu olacaktır.*” ifadesini kullanmıştır. Alternatif Sağ tarihinde önemli bir yere sahip olan Bannon'ın liderliğinde kurulmuş olan “Breitbart News” Alternatif Sağ'ın kapsamını genişletmek açısından diğer tüm sağ yayın organlarından daha fazla etkili olmuştur. (Hermansson, Lawrence, Mulhall, & Murdoch, 2023, s. 362). 2016 yılında ABD'de iktidara gelen Donald Trump'ın seçim kampanyası stratejisini çizen ve daha sonra görevinden ayrılmak zorunda kalan Bannon, 2018 yılı temmuz ayı sonlarında Bosna-Hersek'i oluşturan iki özerk yapıdan biri olan Bosna Sırp Cumhuriyeti'nin Başbakanı Željka Cvijanović ile Washington'daki evinde bir araya gelmiş ve toplantıya Corey Lewandowski ve Kellyanne Conway gibi Trump yönetiminden başka eski ve mevcut isimler de katılmıştı (Pulitzercenter, 2018). Aynı dönemde Donald Trump'ın 2016 başkanlık kampanyasında kıdemli danışman olarak görev almış olan Jason Osborne ve Mike Rubino, Sırp ayrılıkçılığını savunan Bağımsız Sosyal Demokratlar İttifakı (SNSD) için ABD'de bir tür “Stratejik rehberlik ve kamu ilişkileri danışmanlığı” yürütmüştür (Legistorm, 2018). Bu iki olay Donald Trump'ın ilk döneminde Bosna Sırp siyasetiyle küresel Alternatif Sağ arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından ilgi çekicidir. Donald Trump'ın birinci başkanlık döneminde Trump'ın yakın ekibi ile ilişki içerisinde olan Dodik, Trump'ın ikinci dönemi için yürütülen seçim kampanyasını da desteklemiş ve Cumhuriyetçi adayın zaferinin “*Bosna Sırp Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmesi için 'koşullar ve fırsatlar yaratabileceğini'*” savunmuştur (European Council on Foreign Relations, 2024).

Bir taraftan ABD ve Avrupa'da müttefik arayışında olan Milorad Dodik, diğer taraftan Sırp Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı yönündeki hedefi doğrultusunda Rusya ve Sırbistan'dan aldığı açık destekle; Bosna Hersek devlet kurumlarının tıkanmasına, Bosna Hersek'in devlet olma statüsünün ve toprak bütünlüğünün reddine, Bosna-Hersek'te Boşnak ve Bosnalı bir milletin varlığının inkârına, Bosna Sırp Cumhuriyeti ordusunun kurulması yoluyla Bosna Hersek devletinin anayasal düzeninin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalarını sürdürmüştür (Kico, Kapetanović, & Šušnica, 2022, s. 21). Bu süreçte Dodik'in kullandığı “Müslüman yayılmacılığına karşılık Avrupa'nın savunulması” tezi Avrupadaki en yakın müttefiki Viktor Orbán tarafından da desteklenmektedir. Orbán'ın Budapeşte'de düzenlenen dördüncü Demografi Zirvesi'ne davet ettiği Dodik, Atlantik'in her iki yakasından gelen otoriter liderler, aşırı sağcı siyasetçiler ve eski ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence'in de katıldığı bu toplantıda “*Müslümanlar asla değerlerinden vazgeçmez, bu yüzden hepimizi Avrupa'yı savunmaya çağırıyorum*” ifadesini kullanmıştır. Daha önce Orbán da benzer bir ifade ile “*Avrupa'nın büyük liderlerini, Balkanlar'ın Macaristan'a Avrupadan daha yakın olabileceğine ikna etmek için elimden geleni yapıyorum. Ancak, iki milyon Müslümanın yaşadığı bir devletin güvenliğini nasıl yönettiğimiz, onların güvenliği açısından da kilit bir meseledir*” diyerek Dodik ile fikir birliği yaptıklarını göstermiştir. Yakın dönemde Dodik'e destek çabalarını arttıran Orbán, Dodik'in hükümetine 100 milyon avro yardımda bulunacağını açıklamıştır. Buna ek olarak Orbán'a yakın bir başka Macar bürokrat olan ve 2019-2024 yılları arasında AB'nin Genişlemeden Sorumlu Komiseri olarak görev yapan Olivér Várhelyi'nin, Dodik ile üstü kapalı bir iş birliği içerisinde oldukları bilinmektedir (Rusi, 2022).

5. Sonuç

Kırk beş yıllık sosyalist dönemden ve o döneme damgasını vuran “Birlik ve Kardeşlik” ilkesinden, ulusallaştırılmış bir Ortodoksluk temelinde şekillenen Sırp milliyetçiliğine geçiş; 1980’lerin sonunda Sırp Ortodoks Kilisesi’nin öncülüğünde; “Kutsal Kosova” miti ile Partizanlarca öldürülen milliyetçi önderler ve Hırvat faşistlerinin kurbanları üzerinden Psikopos Nikolaj Velimirović’in ideolojik mirasının yeniden canlandırılması suretiyle gerçekleşmiştir. Geleneksel Sırp milliyetçiliği anlayışının hakimiyeti bu dönemde başlayan iç savaş sırasında pekişmiş ve 2000’li yıllara kadar da bu şekliyle etkisini sürdürmüştür. Sırp milliyetçiliği; artan mültecilerin yarattığı kriz, LGBT+ konusunun görünür hale gelmesi, İslamofobi gibi unsurların etkisi ve hepsinden önemlisi sosyal medyanın ortaya çıkışı ve yaygınlaşmasıyla gelişen “Alternatif Sağ’ın Küresel İlişki Ağı” ile girdiği etkileşimin katkısıyla Alternatif Sağ çizgiye evrilmiştir. Bu çizgide ortaya çıkan gruplar özellikle 2012 yılından beri iktidarda olan SNS ve Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić’ in himayesinde bir anlamda iktidara eklenilerek Sırp siyasetindeki etkisini sürdürürken diğer yandan da küresel Alternatif Sağ ile ilişkilerini geliştirmiştir.

Alternatif Sağ etkisi sadece iç siyasette değil uluslararası ilişkilerde de Sırp siyaseti açısından belirleyici bir faktör olmaya devam etmektedir. Sırp dış siyaseti geleneği olan “Rusya ile müttefiklik ilişkisi”, Alternatif Sağ düzlemde Rusya, AB üyesi ülkelerdeki sağ siyasetçiler ve ikinci kez iktidara gelen Donald Trump’ın ekibi üzerinden bütüncül bir yapıya bürünmüş ve Alternatif Sağ siyaset, Bosna Hersek Sırp Cumhuriyeti Başkanı Milorad Dodik’ in de sürece dahil olmasıyla dış politikada belirleyici hale gelmiştir. Trump’ın ekibinde yer almış olan Richard Grenell gibi Alternatif Sağ bürokratların da etkisiyle ABD’nin Kosova’da eskisine nazaran daha çok Sırbistan’ı tolere eden yaklaşımı, Dodik’in Bosna Sırp cumhuriyetinin Bosna Hersek devletinden ayrılmasını hedefleyen politikasının Macaristan Başbakanı Viktor Orbán gibi AB üyesi bir ülkenin başbakanı tarafından himaye edilmesi gibi somut gelişmeler Sırp siyasetinde Alternatif Sağ iş birliğinin somut sonuçları olarak görülmelidir.

Kaynakça

- Babić, M. (2015) Defining Political Extremism in the Balkans: The Case of Serbia. *Interdisciplinary Political and Cultural Journal*, 73-90.
- Bakic, J. (2013) *Right-Wing Extremism in Serbia*. Bonn: Friedrich Ebert Stiftung.
- BBC (2011) ‘Breivik Manifesto’ Details Chilling Attack Preparation. 24 Temmuz. <https://www.bbc.com/news/world-europe-14267007> (Erişim Tarihi: 11.02.2025).
- Betabriefing (2024) Directorate for Diaspora Funneled Funds to Right-Wing Organizations. *Betabriefing*, 1 Temmuz. <https://betabriefing.com/archive/news/27751-directorate-for-diaspora-funneled-funds-to-right-wing-organizations#:~:text=In%202023%2C%20payments%20of%20several,Europe%20reported%20on%20July%201> (Erişim Tarihi: 08.03.2025).
- BGNES (2025) Aleksandar Vučić Pours Millions of Dollars into Lobbying in the US to Ensure Survival. 19 Şubat. <https://www.bgn.es.com/analyses/alexander-vu-i-pours-millions-of-dollars-into-lobbying-in-the-us-to-ensure-survival> (Erişim Tarihi: 07.01.2025).

- Buljubašić, M. (2022) *Violent Right-Wing Extremism in the Western Balkans*. Radicalisation Awareness Network.
- Byford, J. (2008) *Post-Communist Remembrance of the Serbian Bishop Nikolaj Velimirović*. Budapest, New York: Central European University Press.
- Ćerimagić, A. (2024) With Friends Like These: Orbán's Balkan Allies. Royal United Services Institute, 15 Mart. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/friends-these-orbans-balkan-allies#:~:text=For%20Orb%C3%A1n%2C%20this%20brotherhood%20shows,deeds%20a%20stamp%20of%20approval> (Erişim Tarihi: 06.02.2025).
- Colborne, M. (2020) Levijatan: Serbian Animal Rights Vigilantes Go To The Polls. *Bellingcat*, 18 Haziran. <https://www.bellingcat.com/news/2020/06/18/levijatan-serbian-animal-rights-vigilantes-go-to-the-polls/#:~:text=heads%20up%20a%20Serbian%20far,facade%20of%20protecting%20animal%20rights> (Erişim Tarihi: 19.02.2025).
- Devic, A. (2021) Paradoxes of Gender Politics: Nationalism, Patriarchy, and the Hijacked Feminism of the New Right in Serbia. *Nationalism and Ethnic Politics*, 226–245.
- Dzihic, V. (2023) *The Far Right in the Western Balkans: How the Extreme Right is Threatening Democracy in the Region*. Wien: Österreichisches Institut für Internationale Politik.
- Dzombic, J. (2014) Rightwing Extremism in Serbia. *Race & Class*, 106–110.
- Hermansson, P., Lawrence, D., Mulhall, J. & Murdoch, S. (2023) *Uluslararası Alternatif Sağ: 21. Yüzyılın Faşizmi mi?* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hetrick, K. (2018) Bosnian Separatist Party Hires Ex-Trump Aides. *Legistorm*, 2 Ağustos. https://www.legistorm.com/pro_news/2214/bosnian-separatist-party-hires-ex-trump-aides.html#:~:text=A%20Russia,campaign%20aides%20as%20foreign%20agents (Erişim Tarihi: 11.03.2025).
- Karčić, H. (2022) How Bosnia Became an Easy Target for the Far Right. *Rusi*, 12 Ocak. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/how-bosnia-became-easy-target-far-right> (Erişim Tarihi: 06.04.2025).
- Karcic, H., & Hanson-Green, M. (2024) Remove Kebab: The Appeal of Serbian Nationalist Ideology among the Global Far Right. *Journal of Right-Wing Studies*, 16–43.
- Kico, A., Kapetanović, M., & Šušnica, S. (2022) *The Western Balkans and the War in Ukraine*. Atlantic Initiative.
- Kiper, J. (2021) An Obstacle to Decolonising Europe: White Nationalism and its Co-option of Serbian Propaganda. *Anthropological Journal of European Cultures*, 112–122.
- Lažetić, M. (2018) Migration Crisis and the Far Right Networks in Europe: A Case Study of Serbia. *Journal of Regional Security*, 131–178.
- Matković, A. (2021) How Germany's Far Right Is Building Up Anti-Immigrant Parties in the Balkans. *Jacobin*, 7 Haziran. <https://jacobin.com/2021/07/germany-alternative-fur-deutschland-dveri-balkans-anti-immigrant-far-right#:~:text=Dveri%20was%20founded%20in%201999,seats%20in%20the%20Serbian%20parliament> (Erişim Tarihi: 08.03.2025).
- Mirilović, F. (2022) The Extreme Right in Belgrade: The Young Hopes of Serbian Fascism *Vreme*, 11 Ağustos. <https://vreme.com/en/vesti/ekstremna-desnica-u-beogradu-mlade-nade-srpskog-fasizma/#:~:text=,Ukraine%2C%20Portugal%2C%20Greece%2C%20and%20Russia> (Erişim Tarihi: 10.01.2025).
- Mladenov Jovanović, S. (2018) The Dveri Movement through a Discursive Lens: Serbia's Contemporary Right-Wing Nationalism. *Südosteuropa*, 481–502.

- Mladenov Jovanović, S. (2020a) A New Political Scarecrow? The Political Program and Activity of the "Serbian Right". *International Social Sciences & Humanities Journal*, 11-26.
- Mladenov Jovanović, S. (2020b) Militant Orthodox Fringe: Political Programs of Early 21st Century Serbian Right-Wing Organizations. *Dialogues Security (Bezbednosni Dijalozi)*, 85-98.
- Mörner, N. (2022) *The Many Faces of Far Right in the Post-Communist Space*. Stockholm: Centre for Baltic and East European Studies, CBEES, Södertörn University.
- Nlinfo (2024) Richard Grenell, a Favoured Figure of Serbian Authorities: A Man Who Has a Solution for Everything. 11 Mayıs. <https://nlinfo.rs/english/news/richard-grenell-a-favoured-figure-of-the-serbian-authorities-a-man-who-has-a-solution-for-everything/#::~:~:text=Peace%20Negotiations%20between%20Serbia%20and,%E2%80%9C> (Erişim Tarihi: 21.02.2025).
- Petrović, P. (2024) Serbia: Government and the Scarecrow. K. Rekawek, T. Renard, & B. Molas (der.), *Russia and The Far – Right: Insights from Ten European Countries* (77-109). Hague: International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) Press.
- Petrović, P. & Ignjatijević, M. (2023) *Violent Extremism in Serbia: Islamist and Far Right*. Belgrad: Belgrade Centre for Security Policy .
- Ristić, K. (2024) Far Right Digital Memory Activism: Transnational Circulation of Memes and Memory of Yugoslav Wars. *Memory Studies*, 741 –756.
- Ruge, M. & Ćerimagić, A. (2024) Trump's Tinderbox: US Politics and the Next War in the Balkans. *European Council on Foreign Relations*, 29 Ekim. <https://ecfr.eu/publication/trumps-tinderbox-us-politics-and-the-next-war-in-the-balkans/> (Erişim Tarihi: 24.03.2025).
- Spasojević, D. (2019) Transforming Populism – From Protest Vote to Ruling Ideology: The Case of Serbia. *The New Politics of Decisionism*, s. 125-140.
- Spasojević, D. (2019) Riding the Wave of Distrust and Alienation: New Parties in Serbia after 2008. *Politics in Central Europe*, 139-162.
- Stojarová, V. (2013) *The Far Right in the Balkans*. Manchester, New York: Manchester University Press.
- Tait, R. (2024) 'Building an Authoritarian Axis': The Trump 'Envoy' Courting the Global Far Right. *The Guardian*, 5 Nisan. <https://www.theguardian.com/us-news/2024/apr/05/richard-grenell-trump-far-right-foreign-policy> (Erişim Tarihi: 17.02.2025).
- Tepšić, G., & Džuverović, N. (2024) State, Clientelism, and Extremist Groups in Serbia: Between Vulnerability and Resilience. J. Beaujouan vd. (der.), *Vulnerability and Resilience to Violent Extremism: An Actor-Centric Approach*. Routledge.
- Tomić, Đ. (2013) On the 'Right' Side? The Radical Right in the Post-Yugoslav Area and the Serbian Case. *Fascism: Journal of Comparative Fascist Studies*, 94-114.
- Varagur, K. (2018) Why Bannon is Meddling With Bosnia. *Pulitzercenter*, 6 Eylül. <https://pulitzercenter.org/stories/why-bannon-meddling-bosnia> (Erişim Tarihi: 26.03.2025).
- Youtube (n.d.) Original Remove Kebab Song with English Subtitles. <https://www.youtube.com/watch?v=9DIDokGpzag> (Erişim Tarihi: 28.01.2025).

The ‘Alternative Right’ in Contemporary Serbian Politics

Tolga KARPUZ^{*}

This study investigates the rise and consolidation of the alternative right within contemporary Serbian politics, with particular focus on how its ideological characteristics and transnational networks shape both domestic and foreign policy. While scholarship on the far right in Europe has primarily concentrated on the Western European context, the emergence of similar formations in Southeast Europe—particularly in Serbia—has received comparatively little systematic attention. By examining the ideological origins, organizational structures and geopolitical alignments of Serbian alt-right actors, this paper argues that the alternative right has become a key structuring force in Serbia’s political landscape, both internally and externally.

The analysis begins by locating the ideological roots of the Serbian alt-right in the reactivation of traditional Serbian nationalism during the late 1980s. This period witnessed the resurgence of the Serbian Orthodox Church as a central political and cultural institution, particularly under the ideological figure like Bishop Nikolaj Velimirović. Velimirović’s clerical-nationalist discourse laid the foundation for a mythologized national identity centered on victimhood, heroism, and religious exceptionalism. Central to this discourse was the Kosovo myth—a semi-sacred narrative that mobilized collective memory around the 1389 Battle of Kosovo, and framed Serbian identity as being under perpetual siege by external forces. The revival of this narrative in the late socialist and post-socialist era contributed not only to the rise of ethnic nationalism during the Yugoslav wars but also to the symbolic vocabulary later adopted by contemporary far-right actors.

Following this historical overview, the paper shifts to a detailed examination of the main Serbian alternative right organizations that have emerged or expanded since the 2010s. These include Srpska Desnica, Narodne Patrole, Levijatan, Srbska Akcija and local affiliates of Blood & Honour. Though diverse in their origins and strategic orientation, these groups share several ideological constants: ultra-nationalism, cultural essentialism, anti-globalism, and a fusion of traditional Orthodox values with militant activism. They operate across a spectrum that ranges from semi-official support by ruling elites to fringe yet highly visible street activism and online propaganda. Notably, many of these organizations engage in “performative patriotism” – ritualized displays

* PhD Student, Ankara University, tkarpuz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1484-455X.

of loyalty to the nation-state, the Church, and conservative values—which are then amplified through digital media to attract youth support.

The Serbian alt-right's political influence is not limited to identity discourse. Rather, its normalization within public and media spaces has contributed to the broader illiberalization of Serbia's political climate. President Aleksandar Vučić, while officially distancing himself from overtly extremist rhetoric, has engaged in calculated tolerance and strategic co-optation of alt-right actors. His ruling party has often provided indirect media support, logistical tolerance, or discursive space to far-right organizations that serve useful functions: policing migrant populations, promoting nationalist causes, or discrediting liberal opposition. This form of patronage without accountability allows the regime to benefit from alt-right mobilization without being directly associated with its more controversial actions.

Beyond domestic politics, Vučić has positioned himself within a broader constellation of global right-wing leaders, most notably Hungarian Prime Minister Viktor Orbán and, during his presidency, Donald Trump. These alignments go beyond symbolic gestures: Orbán has provided ideological cover and diplomatic backing to Vučić's domestic consolidation of power, while Trump-era diplomacy offered a rare moment of pro-Serbian sentiment from Washington. Vučić's alignment with these figures has been marked by shared discourses around sovereignty, traditional values, anti-liberalism, and civilizational defense. His participation in forums, joint press strategies, and coordinated messaging with Orbán, as well as indirect engagement with U.S.-based conservative networks, indicates a strategic positioning within the global illiberal bloc.

The entanglement between Serbian political elites and the global alt-right is further exemplified through their associations with prominent figures closely aligned with Donald Trump, including Steve Bannon, Tucker Carlson, and Richard Grenell. Bannon, a key architect of transnational illiberalism and founder of The Movement, has openly praised Serbian nationalist resilience and sought to incorporate Balkan actors into his broader European far-right network. Tucker Carlson, a leading voice in U.S. conservative media, has contributed to rehabilitating Serbian narratives in American discourse, particularly regarding NATO, Kosovo, and anti-globalist sentiment. Meanwhile, Richard Grenell—Trump's former envoy to the Kosovo-Serbia dialogue and close political ally—developed unusually warm ties with the Serbian leadership during his diplomatic tenure, often bypassing multilateral frameworks and reinforcing Vučić's international legitimacy. These figures serve not only as ideological conduits but also as strategic intermediaries, strengthening the symbolic and operational alignment between the Serbian alternative right and the global conservative-authoritarian bloc.

The case of Milorad Dodik, president of Republika Srpska and a central figure in Bosnian Serb politics, provides an even more explicit example of engagement with the global alternative right. Under Dodik's leadership, Republika Srpska has increasingly functioned as a geopolitical outpost for illiberal experimentation in the Balkans. He has adopted the discourse and tactics of the global right: invoking 'deep state' conspiracies, undermining judicial independence, launching

culture war narratives, and positioning himself as a defender of Christian civilization. Dodik's close ties to Orbán are both symbolic and material, as evidenced by Hungary's open financial and diplomatic support in defiance of EU sanctions and pressure. His links to Russian influence operations and ideological networks further reinforce Republika Srpska's embeddedness in a transnational illiberal ecosystem.

Taken together, these cases illustrate the growing convergence between Serbian (and Bosnian Serb) far-right movements and the global alt-right. This convergence is not merely an ideological affinity but a political project involving shared resources, narratives, and tactics. Through this alignment, Serbian political elites have sought to reposition themselves as "Defenders of European Civilization" against liberal decadence, immigration, and Western hegemony.

This paper contributes to the growing body of research on transnational right-wing movements by offering a Balkan-centered perspective that connects the historical legacies of nationalism to contemporary illiberal governance. It underscores the importance of viewing far-right politics not merely as localized phenomena, but as components of broader international networks that are reshaping the dynamics of sovereignty, identity, and power in the 21st century. In the Serbian case, the alternative right has evolved from an ideological fringe to a central mechanism in the production of political legitimacy and international alignment.